


Walter Vincent Wiese

Observationvm Historico-Iuridicarvm Circa Mvtationes Iurivm, Ex Lapsv Temporis Ortas Exhibet

**Continuatio Tertia : De Mvtatione Iurivm Et Principiorvm Iuris Ex Hodierna
Tolerantia Religionvm Orta, Qvaedam Disserit : [P. P. Svb Sigillo Rectoris Feria
Prima Pentecostes A. R. S. MDCCLXXXVI.]**

Rostochii: Litteris Adleri Heredvm, [1786?]

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn878975497>

Band (Druck) Freier  Zugang





T. 512.

1786. Pfingsten.

~~M-1256. 422.~~

1786

DE
MVTATIONE IVRIVM ET PRINCIPIORVM IVRIS
EX HODIERNA TOLERANTIA RELIGIONVM ORTA,
QVAEDAM DISSERIT,
ET SIMVL
CONTINVATIONEM TERTIAM OBSERVATIONVM
HISTORICO-IVRIDICARVM CIRCA MVTATIONES
IVRIVM EX LAPSV TEMPORIS ORTAS,

AD
EXCITANDAM CIVIVM ACADEMICORVM
PIETATEM

PER
INSTANTES DIES FESTOS
PENTECOSTALES
EXHIBET,

ACADEMIAE ROSTOCHIENSIS NVNC RECTOR,
D. WALTER VINCENT WIESE

IVRIVM PROFESSOR ET CENTVMVIRORVM
SYNDICVS PRIMARIVS.



ROSTOCHII,
LITTERIS ADLERI HEREDVM.

M. 1256 422

DE
MUTATIONE IURIVM ET PRINCIPIORVM IURIS
EXHIBITA FORNATA RATIONVM ORATA
CVARDA DISSERT.

ET CIVILI
CONTINVTATIONEM TERTIAM OBSERVATIONVM
HISTORICO IURIDICARVM CIRCA MUTATIONES
IURIVM EX CAPTV TERTIORIS ORATA

AD
EXCITANDAM CIVIVM ACADEMICORVM
PLETATEM

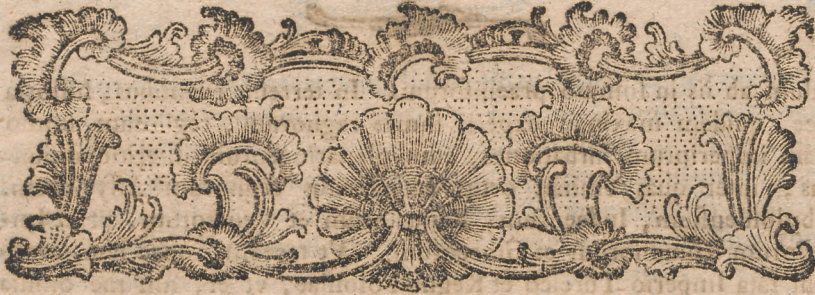
III
INSTANTES DIES FESTOS
PENTECOSTALES
EXHIBET

ACADEMIAE ROSTOCHENSIS IVNO RECTOR
D. WALTER VINCENT WISE
IURIVM PROFESSOR ET CANTVM RECTOR
SYNDICVS SENATOR



ROSTOCHII
LITTERIS ADRIANI HERBERGII

11. 11. 1750



In tribus quidem iam exhibui commentationibus a) mutationes iurium, ex lapsu temporis, in statu Imperii nostri Romano-Germanici tam publico quam privato, subinde exortas. Quae autem in nostris acciderunt principiorum tam aulicorum quam ecclesiasticorum, et politicorum mutationes temporibus, longe eminentiores largioresque ediderunt fructus salubres. Ex horum incrementis certe pullulascet germen maximorum eventuum, a maioribus nostris nunquam speratorum, nedum

a) 1) in disquisit. histor. jurid. an et quatenus iustum consultumque sit, tempori inservire, a posteriori ventilata, adductis iurium mutationibus ex lapsu temporis in statu praecipuis publico sacri Romani Imperii ortis. 1765.

2) in programme paschatis festivo sub titulo: continuatio prima disquisitionis historico-juridicae: an et quatenus iustum consultumque sit, tempori inservire, a posteriori ventilatae, adductis nunc iurium et principiorum mutationibus ex lapsu temporis circa dies festos et quae in iis fieri solent, eleemosynarum collectiones ortis. 1779.

3) in programme pentecostes festivo: quomodo circa commercia pecuniarum nominumque tempora inque iis principia juris se mutarint, tanquam continuatione secunda observationum historico-juridicarum circa mutationes iurium ex lapsu temporis ortas. 1780.




nedum ab iis in somnio praevisorum. In terrenis euentibus, historia duce, quidem maximas experti sumus regnorum, regionum, immo etiam imperiorum turbationes, cum plenario eorum interitu coniunctas, inter quas eminent ortus et interitus regnorum Assyriorum, Babyloniensium, Iudaeorum, Vandalorum et Venetorum, vt et Imperiorum Romanorum et Graecorum. Vt taceam, quae iam imminēt fata Imperio Turcico et Regno Poloniae, vt et, nisi me omnia fallunt, Reipublicae Hollandiae.

Sicut autem hae mutationes publicae et politicae armorum tumultu et vi bellica exortae sunt: ita mutationum, quas nunc experimur in ecclesiasticis, gloria vnice eximio debetur Imperatoris nostri ingenio, eiusque laudabili, in purgatam religionem diuinam, feruori, sanctionibus et inuentionibus papalibus haud porro infucata. Quae inter has in terris Austriacis acciderunt et adhuc eueniunt mutationes, e litteris satis ita iam nobis innotescunt publicis, vt vltiore earum commemoratione superfedere possim. Idem obtinet circa res in vicinis gestas territoriis, inter quas eminent miranda retorsionis iucundae species a Saxoniciis statibus prouincialibus in eo publice exhibita, vt iuri renunciauerint reuersalibus electoralibus quaesito, iuxta quod nemo immobilia possidere et officiis publicis, ne infimis quidem, praeesse possit, nisi Augustanae Confessioni addictus sit maneatque. Ex hoc ortum est exemplum, memoria aere perenniore dignum retorsionis, longe ab illa distantis, qua priscis intolerantiae temporibus principes statusque imperii augustanae confessioni addicti nimium catholicorum principum in propaganda religione sua feruorem, non aliter temperare ac reprimere potuerint, quam iure retorsionis idem, inuitis saepius saepissime propriis dentibus, in suis adornando territoriis, quod Catholici in detrimentum religionis augustanae machinati erant. b)

Nunc

b) Exempla notatu digna eiusmodi retorsionis iuris iniqui ab Electore Palatino *Carolo Philippo* sibi subditis evangelicae religioni addictis Anno 1719 illari tam per prohibitionem catechismi Heidelbergensis, quam per ereptionem templi magni Spiritui sancto dicaci, narravit *Moser im Staatsrecht Tom. 10. pag. 313—335.* ubi refertur de Rege magnae



5

Nunc autem manus manum longe aliter lauat. In locum nimii et iniusti, immo longe noxii et exitiosi feruoris in propaganda religione, qua ipsimet imbuti sumus, successit studium tolerandi ciues aliter sentientes, alio Deum modo colentes, aliamque viam ad coelum eligentes ambulantesque. Non tolerandi solum successit studium, sed etiam amice se inuicem adiuuandi, vt constat ex nouissima conuentione inter Landgrafum Hasso-Darmstadiæ et Abbatem Fuldensem, eum in finem initam, vt clerici vtriusque religionis subditos eiusdem religionis, in alieno licet territorio degentes, non visitare solum, sed etiam aegrotantibus et moribundis vltimo eucharistiæ et unctionis viatico opitulari queant.

Loco expulsionis subditorum caerimonias religionis vernaculæ haud sequentium, inuitantur nunc ciues et incolæ cuiuscunque sint religionis, modo huius cultus et principia tranquillitati non auersentur publicæ, ad colendos agros, fabricandas rudes materias, et inhabitandas regiones alioquin desertas. Qui inter principes et episcopos catholicos olim in feruore expellendi ciues morigenos aliena sacra autem colentes reliquis antecessit Salzburgenfis, iam nunc præbet exemplum longe dignius in docendo mentem tolerantem, in præcipiendo huius mentis exercitium clericis suæ diocesi subiectis, in reformando abusus superstitione introductos, stupiditate feruatos, et auaritia clericorum auctos, et in reducendo religionem *Christi* ad priorem simplicem formam ab omnibus tormentis, gesttulationibus et vestimentis ridiculis exemptam. Non

magnæ Britanniaë tanquam Electore Brunsvico Hannoverano templum Catholicorum Celtense obserari iubente, et de Rege Borussiaë tanquam Electore Brandenburgico templum cathedrale Mindense canonicis catholicis auferente, totumque Capitulum dispergente, ut et monasterium Hammersleben dissolvente, eiusque bona fisco addicente. Hoc facto Elector Palatinus a via facti erga subditos suos evangelicos desistere statim commotus est, et promulgationem catechismi Heidelbergensis, cum restitutione templi Spiritui sancto dicati, permittit, addita hac solummodo conditione, ne insignia Electoralia primis catechismi paginis, uti antea moris fuit, anteponerentur. Quæ cum innoxia fuit conditio, Reges praeclaudati quoque non tardarunt, omnia in integrum restituere, quæ iure reuersionis ante ordinaverant.



Non negandum quidem est, et in hoc salubri negotio limites facile transgredi posse, ita ut omnis sensim cesset Dei cultus externus, nullumque porro permaneat signum ecclesiae cuiusdam significans, multo magis tot religionis existerent sensus, quot forent capita. Tunc totus certe concideret status, ordoque clericalis, cuius quippe ope nemo amplius indigeret, nec ad imbuendam iuuentutem religionis certae principis, nec ad subministrandum auxilium clericale in exomologesi et eucharistia, ut et in benedictione sacerdotali, occasione contrahendi matrimonii et mortis subeundae, sed quilibet parem cum corpore animae subiret curam. Quis autem non abhorreret eiusmodi statum haud absimilem gentibus meridionalibus non ita paullo post a nautis anglicis detectis, absque vlla religione in summa barbarie viuentibus.

Simulac autem iusti observantur limites, tunc nemo certe sanctitatem religionis, cui ab incunabilis addictus fuit, venerari omitteret, multo magis fervor amorque cuilibet fere innatus et lacte materno infusus ad ultimum usque perdurabit vitae halitum. Tanto maiore digni sunt laude et gloria *Luther*, *Calvinus* ceterique reformatores beati, hos viros tam antecedentes quam subsequentes, qui religionem nostram a naevis liberarunt hominum stultitia introductis, et eundem docuerunt erga errantes amorem, quem CHRISTVS ipse praecepit, dum eandem cum peccatoribus et publicanis habuit rem, quam cum caeteris egit civibus Iudaeis.

Quo magis autem hi reformatores potentia destituti fuerunt externa, et nihilo secius tantos in reformando fecerunt progressus, eo maiores sperandi sunt fructus a reformatore hodiernis tanta non solum ob amplitudinem territorii, imperio ipsorum subditi, sed etiam ob militum copiam et ob ingenii sapientiam, auctoritate et fiducia praeditis, ut eorum ad exemplum multi iam se formarint imperantes, et reliqui certe iam in eo sint, ut vestigia ipsorum premant. Quid inde aliter sperandum, quam plenaria superstitionis, quae adhuc superest, extirpatio, ceterorumque tam antiquitatis inveteratae quam auctoritatis nimiae praeiudiciorum explosio? Nonne iam vidimus et experti sumus exitium gehennae illius leulegorum et rabulistarum

listarum a *Friderico* Borussiae rege profligatorum? Nonne sumus, fuimus et adhuc protinus erimus testes exilii monasteriorum, monachorum, et monialium a permultis iam diu optati, aut a paucis sperati? Quod cum *Iosepho* nostro possibile fuit, omnium spem in ipso iam diu positam superavit, et mirabilia mundi maiori cum ratione appellari meretur, quam *Otto III.* Imperator, qui licet iam iuuenis res gesserit magnas, in eo tamen haud levem prodidit imbecillitatem; ut sollemnem obierit peregrinationem sacram ad adorandas reliquias *S. Adelberti* episcopi olim Pragensis, ob conversionem Borussiae et hac occasione subsecutam eius internecionem, ut et ob singularem Imperatoris in ipsum, dum vixerat, favorem amoremque, inter sanctos relati, Gesnae in Polonia asservatas, ibique nudis pedibus comitante *Boleslao* tunc Duce postea Rege Poloniae sepulcrum sancti illius adierit *c)* a qua expeditione regiam ortam esse dignitatem regni Poloniae, historici tradunt *d)*, sicut etiam origo Archiepiscopatus Gesnensis ab hoc derivatur tempore. *e)*

Huic Dumviratui augustissimo debemus quoque exilium luxus tam in titulis et sermonum allocutionumque ambagibus, quam in ornamentis et vestimentis, sensum ab aliis regibus principibusque, uti in votis est omnium salutis publicae amantium, certe adoptandum, ut tandem eveniat aequilibrium tam necessitatis quam pretii rerum, ad victum et amictum nunc necessariorum, mensuram plus iustam exsuperantium, resque cuiuslibet oeconomicas ita adgrauantium, ut non possit, quin aut interitus accidat familiarum, aut matrimonia impediantur, et cum illis propagatio civium turbetur. Quod igitur adhuc leges luxum refrenandi causa latae efficere non potuerunt, iam efficit exemplum duorum Imperantium in promovenda subditorum salute et amplianda gloria non vi et armis, belli calamitatem ubique dissi-

c) CISNERI oratio de Ottone Imperatore, Argentor. 1608. 8vo.

d) BOEHME de ortu regiae dignitatis in Polonia, Lipsiae 1754.
de STEINWEHR de regiae in Polonia dignitatis origine, Francof.
ad Viadr. 1758.

e) MASCOV de fundato ab Ottone III. in Polonia Archiepiscopatu
Gesnensi.



dissipantibus, sed in dulci pace, gaudium in omnium civium domus afferente et exaltante, quoscumque superantium decessores, et inter semet ipsos aemulantium. Patria quoque nostra felicitatis huius Germanicae participandi nec ultima est. Quis est, qui ignorat, quantum augmentum et incrementum fecit agricultura et commercium maritimum exinde redundans? Quantos nonne fecerunt progressus navigatio, et quaecumque ea coniunctae sunt, negotiationes tam terrestres quam navales? Fructus quaeso liberos tam reddituum publicorum, quam mercatorum et fabricatorum, et inuenies responsionem tibi certo iucundam, et thesaurum meam supra memoratam corroborantem.

Hic exoptatus reipublicae nostrae status ita non existeret, nisi sacra libertatis ancora nostram fundasset et suffulisset in Deum fidem, ita ut quilibet hic commorari, sedem fixam figere et quaestum facere possit quemlibet, praestitis modo praestandis, absque turbatione religionis, quam aut excercet domesticam, aut cuius publico interest exercitio, aut ad quam exercendam aliorum inter alios fidei suae consortes se conuertit. Cessant nunc etiam apud nos importunae visitationes ecclesiasticae a clericis in domibus laicorum alioquin improviso ad hunc finem adornatae, ut tam experiantur civium vitae genus et morum probitatem, quam nolum ad alia conuertendi sacra exerceant. Et si restat quoque visitatio anniversaria, magis haec honoris et iurium stolarum causa, quam ad turbandam conscientiae libertatem instituitur.

Prono hinc fluit alveo, haud amplius conseruari complures leges circa res ecclesiasticas, antiquis temporibus promulgatas, conscientiae libertati hodiernae autem aduersantes. Ut alia taceam, non amplius invidia adest et dissensus inter corpora catholicorum et protestantium ob clausulam articuli IV. pacis Riswicensis, multa millia civium palatinorum ad emigrationem et ad deserendos lares patrios olim commoventis, reliquas regiones autem, immo ipsas colonias americanas, iam pro liberis rebus publicis declaratas, incolis perutilibus ditantis. Multo magis dolent iam familiae regnantes palatinae nimium illum decessorum in propaganda fide catholica et in extirpanda

panda heresi, vti tunc temporis appellabatur, fervorem. Porro nemo amplius ad annum provocabit decretorium in pace Westphalica determinatum contra nudam tolerantiam civium alienis sacris addictorum, anno 1624. autem ibidem non commorantium. Ad exemplum augustissimi Imperatoris et celsissimorum principum et archiepiscoporum Moguntiae et Salisburgi non tolerantur solum, sed et vocantur Professores et Doctores diuersae religionis, non obstante anno decretorio. Quidquod exstructa sunt templa pro triplici religionis cultu in Germania recepto tam *Viennae* quam *Berolini*, non obstante anno decretorio, et nemo somniauit ex his factis periculum proprii religionis exercitii, potius quilibet sanus exstructionem templorum pro legitimo reputavit modo, cursum auri argentique hinc quaestum et numerum civium augendi, et incrementum reddituum publicorum promouendi.

Eodem modo hodie non amplius impediatur, quo minus mortuus alienae addictus religioni in nostris sepeliretur coemeteriis *f*),
nec

f) Etiam intuitu coemeteriorum se exserit sana nostra aetas tanquam fructus tolerantiae. Ad iura ecclesiastica et episcopalia reverterunt adhuc Canonistae jus circa sepulturam, inter quos eminent *BARBOSA de jure eccles. Lib. 2. Tit. 10. CARPLOW in jurispr. confist. Lib. 1. Def. 10. et Lib. 2. Def. 390.* Quod ut tanto securius exerceatur, prospexerunt clericorum antitistes, ut in templis sepelirentur cadavera emortuorum, quem morem jam recte culpavit *THOMASIS in thesi ultima jurisprudentiae divinae adnexa, et in dissert. de jure principis evangelici circa sollemnia sepulturae* §. 8. Diu hoc dictum fuit auribus surdis. Tandem nunc sana redire videtur ratio, victoriamque reportare a praesudiciis illis antiquis, quae communicationem cum Deo ejusque sanctis propinquam venditarunt, si mortui in templis sepelirentur Deo et sanctis dicatis. Fere ubique nunc ad res refertur politiae, justam pro sanitate civium curam agentis, ne templa porro corrumpantur nocivis cadaverum evaporationibus. Vota ergo adimplentur *LEYSERI in spec. 129. med. VI. et BRUNNEMANNI in jure eccles. Lib. 2. cap. 2. §. 12.* in eo prolata, ut legi duodecim tabularum: *hominem mortuum in urbe ne sepeliro neve urizo*, convenienter vivatur, et salubritas aeris, qui in civitatibus purissimus esse debeat, conservetur, et adeo praestetur, ut extra singulas civitates locus remotior sepulturae mortuorum destinetur.



nec prouocabitur ad ordinationem nostram ecclesiasticam reuissam pag. 229. fol. I., vbi censuræ subiiciuntur ecclesiasticæ, qui raro obeunt sacrum confessionis et eucharistiæ mysterium. Series actorum quondam gestorum continet quidem actiones fiscales ob neglectiōnem eiusmodi sacrorum. Hodie autem Fiscalis non audiretur, si conscientiam ita cogere vellet, vt ciues inuitis dentibus ad frequentanda templa, ad audiendas conciones, ad canendos cantilenarum concentus, ad orandas precationum formulas, et ad subeundum in genere cultui Dei externo compellere intenderet. *) Idem hoc foret, ac sæpe accidit, quod concionatores obiurgant inopiam auditorum, qui aut collegarum orationes præferunt sanctas, aut domi lubentius Deum colere, quam vaga eiusmodi concinatorum audire cupiunt verba.

Tales actiones Fiscales et obiurgationes iuste pro inquisitionis specie reputantur, iam ab humano genere inter horribiles hierarchiæ quisquiliæ et spurcitiæ relatae. E contrario commoda et amica adhortatio priuata, publicusque opportuno tempore aut e cathedra aut ex suggestu prolatus sermo, vt et scriptura typis ita promulgata, vt ad omnium notitiã facili negotio et vili pretio perueire queat, plus valent efficiuntque ad formanda ciuium ingenia, ordinandosque eorum mores. Sin autem, hoc non obstante, quis cultum Dei externum ita spernere vellet, vt in diebus huic cultui diuino destinatis opera ciuilia publica siue in iudiciis siue in agris, siue in aliis negotiis domesticis perageret, certe in poenam contumaciæ erga imperantis iussum, eiusmodi opera in diebus festis prohibentis, incideret, et hoc respectu actio fiscalis ob neglecta sacra adhuc locum inueniret.

Haec contemplanti mihi fructus obueniunt salutare e tolerantiã exinde quoque nati, quod sentiendi libertas sensaque typis profitendi

*) In Electoratu quidem Palatino clericorum augustanæ confessioni additorum antistites non nulli novam censuram introducere tentarunt ecclesiasticam in laicos, cultum sacrorum externum toties non exercentes, quoties illis opus visum fuit antistibus. Recte autem iusteque risui expositi sunt hi antistites saniorum, eiusmodi conscientiæ coactionem abhorrentium.

Stendi ubique locorum fere iam recepta sit. Neminem latet pro-
 hibitionem sanae lectionis, praecipuis sacri codicis, primum olim
 fuisse principium ingenia hominum obtenebrandi traditionibus mira-
 culorum et spectrorum. Perfacile exinde euenire potuit maximus su-
 perstitionis gradus, nihil sciendo, nisi quae aut a nutricibus et mu-
 lierculis, aut a praeceptoribus et monachis fuerint tradita. Omnes
 exinde eventus naturales, summi Creatoris gloriam nunc exaltantes,
 tunc temporis inter miracula referebantur, aut a daemonibus aut
 ab aliis spiritibus infernis progenita, quibus sanctos opponere fas erat,
 quorum ope et auxilio damna averti poterant ex euentibus illis natu-
 ralibus secundum naturam sui generis orta et porro oriunda. His sanctis
 dicabantur non templa solum et monasteria, immo haud exiguus alia-
 rum foundationum redituumque numerus, vt eo proniores fierent
 ad mittendum auxilium, quasi homo mortuus, licet inter sanctos re-
 latus, adhuc opibus diuitisque, habitatione, potu ciboque indigeret.
 Caecitas autem tunc temporis regnans oculos mentemque omnium
 tantis obduxit tenebris, vt inter peccata referretur mortalia, eiusmodi
 traditionibus praeceptisque non credere. Ad eiusmodi errores tunc
 temporis communes adhuc referre licet effectum coronationis Impe-
 ratorum Regumque in eo positum, vt absque illa sanctitas non cre-
 deretur dignitati eminenti alioquin adhaerens, sed potius cum sancto
 vnguento a Pontifice aut ab Archiepiscoporum vno, tamquam sancta
 persona, adhibito, transferri praesumeretur. Haec religio tantos pro-
 duxit effectus, vt tam Pontifex, quam reliqui clerici coronantes ven-
 ditare non erubuerint, coronas imperantium ab ipsorum dependere
 arbitrio. Turbulentis temporibus haec insolentia ita accreuit, vt
 non coronationem solum denegauerint, sed ipsos etiam Imperatores
 et Reges coronatos anathemate et depositione persecuti sint, cuius
 dolendum *Henricus IV.* Imperator cum Pontifice *Gregorio VII.*
 praebet exemplum. Tanto maiori dignus est laude *Friedericus* pri-
 mus Borussiae rex, qui sibi et ipsi coronam imposuit regiam cum
 hoc effato: *ex me ipso mea nata corona.* Idem debetur Imperatori
 nostro *Iosepho II.* applausus, supersedendo huic vanae caeremoniae,
 et parcendo sumptibus tam propriis quam subditorum, multa millia hac
 occasione alioquin inutiliter consumentium.

Simulac autem ars typographica fuit inventa, et hac duce cuique licuit, mentem suam cum aliis communicare, sensim evenit, ut viri docti et a superstitione liberati civibus suis perversam, quam adhuc ambularunt, viam detexerint, et sanae rationi iura ipsi debita reddiderint g). Sicut in toto fere orbe rotundo bona malis mixta sunt: ita idem quoque accidit in arte hac salutari typographica. Haud leves exinde prodierunt spurcicies et quisquillae alioquin incognitae. Quidquod acta adsunt criminalia, partim originem, partim frequentiam vitiorum et delictorum alioquin aut incognitorum aut raro perpetratorum, ex libris autem aut prohibitaе aut ambiguae lectionis tam ortorum quam accressentium exhibentia. Interim usum ab abusu discernere mente sanorum cujusque est et prudentis. Usus autem arte typographica promotus tantus est et tam varius, ut abusum vincat plus centies milliesque. Haud exiguos vero illa ars in regnis edidit fructus, tolerantiae et libertati sentiendi non faventibus. Tanto majores totum genus

g) Singulare et iucundum hujus rei exemplum mihi occurrit in *Tit. C. de malef. et mathemat.* ubi mathematici cum astrologis et magis in una recensentur classe, quod hodie quilibet certe abhorrebit. Tunc temporis autem per plurimi mathematici astrologiam affectabant et mortem Imperatorum consulentibus praesagebant. Hinc evenit, ut tempore *Augusti* omnes Philosophi praesertim Platonici et mathematici ex toto expellerentur imperio romano. Pari quoque ratione ductus *Constantinus magnus* percepta philosophorum consultatione ipsemet eos verebatur, legesque contra eos condebat punitorias, de quibus disserit *Thomasius in den kurzen Lehrsätzen von der Zauberei pag. 609. §. 42.* Hodie longe aliter se res habet post inventam artem typographicam, qua mathematicorum ingenia et inventiones tam utilia et iucunda apparuerunt, ut nunc loco expulsionis supra narratae praemiis et vocationibus ubique alliciantur.

Alterum mihi obvenit exemplum in art. 44. C. C. C. quo indicia magiae recensentur tunc temporis quidem pro validis habita, nunc autem a nemine amplius pro veris accepta, spreto multo magis tam illis iudiciis, quam historiis et nugis magorum magarumque. Loco tortutae ergo in citato articulo sanctionis Carolinae praescriptae, ejusmodi farinae homines pro aegrotis habentur, et medicorum curae demandantur, quorum auxilio si non reconvalescant, ergastulis et xenodochiis, usque dum resipiscant, includuntur, sicut recte monuit et vanas de magia opiniones dissipavit *Thomasius l. c. pag. 618. et sq.*

genus humanum Imperatori nostro debet gratias pro exemplo utilissimo reliquis imperantibus in eo quoque exhibito, ut liberum reddiderit exercitium typis imprimendi, non sacram solum scripturam in linguam vernaculam transversam, sed etiam quae quisque sentit, et civibus aequae seitu utilia putat h). Nulla exinde fere exiit scientiarum

B 3

h) Introduta sic tolerantia et libertate sentiendi sententiasque typis cum aliis communicandi non amplius provocandum est ad statuta antiquis temporibus intolerantiae condita, hanc sentiendi libertatem restringentia et inter haereticos referentia, qui clausis oculis receptas sequi nolit opiniones. His statutis recte opponitur effatum ecclesiasticum in concilio generali propositum et in c. 8x. de consang. et affiu. sequentibus insertum verbis notatu dignis: *Non debet reprehensibile iudicari, si secundum varietatem temporum statuta quandoque varientur humana, praesertim cum urgens necessitas vel evidens utilitas id exposcit, quoniam ipse Deus ex his, quae in veteri testamento statuerit, non nulla mutavit in novo.*

Hanc regulam quoque secuti sunt haud ita pridem per plurimi tam magistratus quam reverenda clericorum nostrorum protestantium ministeria, dum partim deleverunt partim mutaverunt hymnos antiquis quidem temporibus aptos, hodie autem ad scandalum potius, quam ad pietatem ducentes. Quae huius causa nova orta est controversia imperium inter et sacerdotium ad mutationes quoque referre licet nostro aevo eventientes. Olim solius esse sacerdotii, pro concionibus earumque textis et hymnis curam agere, quilibet est opinatus. Hodie autem ad jura imperii refertur civilis, vigilare ne sub praetextu novorum hymnorum in templis usitandorum cives tribus onerentur necessitate emendandorum librorum, quibus hymni continentur, coacti, et sub hoc pallio jus exerceatur collectandi.

Duce hac regula speranda quoque est utilis reformatio liturgiae nostrae iuxta consilia Theologorum eruditione et fama conspicuorum Zollikofer, Seiler et Praeje. In exorcismo pluribus in locis et nuperime in hac quoque urbe salutare jam coeptum est reformationis initium, et reliqua expectare licet a laudabili nostrorum Theologorum mente tam tolerantiam foventium, quam errores antecessorum nunc detectos et nostris temporibus claritate ingeniorum divulgantibus haud amplius aptos, clausis porro oculis non sequentium. Haec mea spes tanto firmiori nititur fundamento, quanto utilius doctum est et propositum hoc negotium non a scriptoribus solum politicis, suspicione novitatis studii laborantibus,

scd



rum species alioquin abscondita, et ab opificibus plerumque inter arcana relata, quae nunc typis et tabulis non invenitur descripta. Modo epicheiresis justo non foret impedimento, quodlibet hodie artificium opificumque ex libris discere liceret, hinc tam superfluo tirocinii temporis cursui, quam gesticulationibus aliisque praestigiis opificum superfedere quisque potest artium cupidus. Ut taceam inventiones per artem typographicam promulgatas ad cognoscendum siderum et stellarum cursum, ejusque in terram nostram influxum, ad perforanda et investiganda terrae viscera, ad effodiendos thesauros in diversis metallorum generibus, et ad discendos omnium generum in tribus regnis naturae effectus. Quod ut adhuc magis magisque inter homines inferioris classis increlcat, imperantes per plurimum jam ordinarunt jusseruntque, in calendariis loco historiolarum superstitionem alentium scientias docere, agriculturae et opificiis inservientes. Majores certe evenirent fructus, si concionatoribus et ludimagistris ruri degentibus injungeretur, horas dierum dominicorum et festorum pomeridianas, lului et potui, immo saepe saltationibus destinatas, ita consumere, ut praelegerent et explicarent, quae tam in calendariis quam in aliis libris lectu dignis ad excolenda et emendanda rusticorum ingenia aptis continentur. Tunc certe educatio horum hominum nunc plerumque stupidorum et ad consuetudines ex sacco et libro ut plurimum magis, quam ad principia sanae rationis adfuetorum, longe aliter euaderet, melioresque tam sibi ipsis quam civibus gigneret fructus. Ad hunc finem exoptatum tanto securius faciliusque obtinendum, Imperator quoque noster salutariter sancivit, ut omnes omnino clerici, aut ad munus sacerdotale aut ad aliud beneficium ecclesiasticum adspirantes, antea cursum scholasticum in erudienda iuventute per aliquot annos absolvere, inque eo ita se praestare debeant, ut maiori officio et commodo ecclesiastico digni habeantur; quo simul evenit, ut habiles doctique habendi sint ludimagistri, nec amplius inopia horum dolenda sit virorum reipublicae utilissimorum. Quidquod in

sed a Theologis auctoritate doctrinae et puritate religionis eminentibus, hinc fidem et fiduciam secum ferentibus, quorum ergo consilia ut a legislatoribus examinentur, et executioni demandentur, digna sunt habenda.

in scholis hifce tolerantia adeo est introducta, vt iuvenes diuerſae religionis, immo et Iudaeorum, eas frequentare, ſcientiisque cui- libet tamquam cui futuro vtilibus, imbui poſſint. Interim manu- ductio ad cognoscenda principia religionis cuiusuis haud negligitur, ſed horis inſtituitur ſeparatis a praeceptoribus hunc in finem ſpecialiter con- ſtitutis.

Tantis autem fructibus ſalutaribus non abſoluitur tolerantia iam vbique fere introducta, ſed eosdem quoque edidit fructus in abolenda vi metuque, cui adhuc ſubiekti fuerunt monachi et moniales vt et reliqui clerici, voto ſollemnĩ, vtĩ vocarunt, caſtıtatis, re vera autem contra creatorem, qui matrimonia inque iis procreationem ſobolis et multi- plicationem generis humani praecepit, obſtricti. Cuique horum ho- minum nunc pro lubitu monaſteriorum ergaſtulis egredi, matrimonium contrahere, negotioque civili ſe dicare licet.

Quae inſuper ad manus mortuas damnatae fuerunt diuitiae mo- naſteriales iam commercio patent laicorum, et licet fiſco ceſſerint tamquam bona vacantia, Imperatoris religio tamen haud ſucata uſi- bus eas reliquit piis in educanda iuuentute, et ſubleuanda ſenectute atque paupertate, vt et in ſuſtentandis clericis parochialibus, nunc iuxta ſitum locorum et numerum incolarum rite diſtributis et collo- catis. Quae adhuc quoque neglecta fuit educatio liberorum militum, ex hiſce inſtituitur et ſuſtentatur bonis, ex quo ſimul ſummum hoc naſcitur bonum, vt ſalutaris adſit militum iuuenum ſchola, et fideles educentur patriae defenſores, proditionem et deſertionem abhorren- tes, et reliquorum commilitonum mores corrigentes.

Intuitu aliorum ciuium et ſubditorum ſe quoque exſerit mutatio principiorum ab imperantibus adoptatorum, et tolerantia ſtabilitorum. Cameraliſta olim maximis obruebatur laudibus praemiisque, inuen- tionibus ad augendos imperantis redditus, ſiue ſint capti ſiue ſint rapti, modo ſint apti, diues.

Hodie



Hodie autem exploderetur eiusmodi homo uentosus, et imperantes maximam nunc in eo quaerunt inueniuntque laudem gloriantque, ut subditi ab oneribus tributisque, quantum unquam fieri possit, liberentur, et hoc non obstante sumtus erogentur publici ad sustentandam familiam regnatricem, ad soluenda officiorum tam aulicorum, quam prouincialium et militarium salaria, et ad sustinenda reliqua regiminis onera permulta variaque ac necessaria. Pro vna nunc temporis reputatur familia Imperans cum subditis, qui ab illo ceu Patrefamilias tanquam liberi ab ipso progeniti amandi sunt, et quibus parcendum est, sicut ille ab his tanquam optimus colendus est pater. Haud raro exinde euenit, ut donis praeueniant hodie gratuitis subditi morigeri necessitatem imperantis, aut inasperato casu fortuito aut aliunde exortam, et non historia solum sed etiam hodierna testatur experientia, quoties aes alienum, magna saepe pecuniae summa constans, et ab imperante contractum, subditi in se susceperint, idcoque eius curas leuauerint saluti publicae alioquin nociuas. Ad remuneranda eiusmodi singularis in se amoris signa non potuit euenire, quin totum se subditis suis dicauerit imperans, omnesque aboliuerit sumtus superfluos, et parsimoniae mirandum euaserit exemplum. Sicut in hoc laudabili exemplo *Iosephus II.* miranda *Friederici II.* vestigia secutus est: ita in eo quoque reliquis imperantibus suae religionis excellentissime praeiuit, ut omnem dissoluerit nexum clericorum suae ditioni domesticae subiectorum cum clericis extraneis, siue sint superiores, siue aequales, siue inferiores. Maximum exinde redundauit emolumentum intuitu magnae pecuniarum quantitatis alioquin Pontifici Romano pro innumeris sere titulis solutarum, qui sub nomine annatarum, mensium papalium, collationum, prouisionum, reseruationum, dispensationum, absolutionum, remissionum, pallii et quae sunt reliqua nomina harum exactionum, sensim a Pontificibus Romanis pro augendis redditibus camerae papalis inuentarum, et ab asseclis eorum hactenus persolutarum. Intuitu Pontificis, pro Episcopo romano et non plus ultra aestimandi, ut et intuitu Nunciorum ab ipso delegatorum, status quoque excitauit Imperator Germaniae ecclesiasticos, ut iugum hoc deponant astutia et auaritia papali ipsis impositum.

Dubitare

Dubitare quidem liceret, an salua haec omnia iustitia fieri possint, cum pacta adsint sollemnia i) Imperatores inter et Pontifices de statu, iuribus et redditibus ecclesiae inita. Magnam haec dubitatio veritatis speciem praese fert, perlegendo et contemplando contenta horum pactorum, iura imperii et sacerdotii tunc temporis controuersa determinantium. Historia duce autem scimus, quibus sub circumstantiis magis coacta quam libere sancita sunt eiusmodi pacta.

Maximus potentiae clericalis abusus, permagna vsurpatio imperii ecclesiastici, falcem suam in imperium ciuile immittentis, et tunc temporis non extera solum regna, sed nostram quoque patriam Germanicam ad eius exitum vsque perturbantis, et infirmitas imperii ciuilis, per expeditiones cruciatus et excommunicationes papales tunc aucta, non potuerunt, quin talia producerent pacta, quae limites tantum ponerent hierarchiae papali. Quae cum autem omnia hodie plane cessant, obtinet regula iuris tam naturalis quam ciuilis: *cessante ratione cessat rationatum*. Hinc tam iustum quam aequum est, imperium ciuile, quod olim suum erat, nunc vindicare et recuperare. Laudandus ergo est Imperatoris nostri conatus in abolendis omnibus supra nominatis modis acquirendi iniustus, a Pontificibus romanis vsurpatis.

Qui iustus conatus, cum ad restringendas omnes exactiones externas a subditis sub specie et colore curae animarum adhuc extortas tendit, haud immerito se quoque ad subordinatos episcopatus, archiepiscopatus, abbatias, et reliqua instituta ecclesiastica exserit. Hinc non reprehendenda est exemptio bonorum et praediorum ecclesiasti-

i) Inter haec pacta eminent:

- 1) conventio inter Pontificem *Calixtum II.* et Imperatorem *Henricum V.* de investitura Episcoporum et Abbatum inita Anno 1122.
- 2) Concordata nationis germanicae cum S. S. Sede Apostolica inter Pontificem *Nicolaum V.* et Imperatorem *Fridericum III.* super collatione beneficiorum ecclesiasticorum inita Anno 1448.

Ambo haec instrumenta edita sunt a *Schmauß* in corpore *jur. publ. acad.* pag. I. et 37.

C



hasslicorum, episcopatus Passanenſi alioquin ſubſectorum, in terris Auſtriacis autem ſitorum, eorumque deſtinatio ad proprios et domeſticos animarum curatores, alieno non ſubiectionis imperio. Magna quidem exinde praeuidenda eſt reſolutio, et inſinitae vere metuendae ſunt lites intuitu perplurium nexuum eccleſiaſticorum, praecipuis in territoriis ſtatuum non clauſis et diuerſae religionis.

Primum iam adeſt huius rei exemplum inter Electorem Moguntinum et Langravios Haſſio-Darmſtadienſem et Homburgenſem ob praedia tribus coenobiis in territorio Moguntino nunc ſublatis propria, ſubſidione Haſſiaca autem ſita. Hac occasione multum longaque diſputatur de vero Art. V. § 47. pacis Osnabruggenſis ſenſu, et niſi me omnia fallant, tota liſ diſtinguendo dirimi poteſt, num bona monaſtica in Haſſia ſita eccleſiaſticis porro deſtinata maneat uſibus, uti Academiae iam dicata ſunt Moguntinae, an ciuilibus forte in poſterum adiudicentur negotiis. In priori caſu Electori et Archiepiſcopo permanere debent Moguntino. In poſteriori caſu autem Landgrauio recte cedunt Haſſiaco. Licet enim vi iuris reformandi Electori Moguntino omnino liceat, monaſteria in ſuo ſita territorio dirimere et ſupprimere, bonaque horum monaſteriorum alienis applicare uſibus eccleſiaſticis, quo facto ſunt manentque bona eccleſiaſtica ſuo imperio eccleſiaſtico adhuc porro ſubiecta. Attamen corruente per ſeculariſationem qualitate eccleſiaſtica, exurgit ius ſiſci Principis Haſſiaci ſaeculare, in bonis eiſmodi vacantibus ſuccedens k). Exemplum

- k) Optime hac de cauſa commentatus eſt perilluſtris Cancellarius Gieſſenſis Koch in ſcriptis, quibus tituli ſunt: *Neuer Aufſchluß über die Stellen des Weſtpfälischen Friedens, welche die Mediat-Klöſter und deren Güter und Gefälle betreffen* I. P. O. Art. V. §. 1, 2, 25, 26, 31, 32, 45, 46, 47. Gieſſen 1783, item *Reviſion der rechtlichen Staatsbetrachtungen, ob die in dem fürſtlichen Heſſiſchen Gebiete gelegenen Güter und Einkünfte der von dem Kurfürſten zu Mainz im Jahr 1781 aufgehobenen drey Klöſter dem Kurfürſten oder dem Landgrafen von Heſſen von Rechtswegen zugefallen ſind.* Gieſſen 1783.

His ſcriptis privatis ſucceſſerunt in lite jam permanente ſcripta publica, inter quae emineat quod a parte Landgrauiorum ad inſtingenda

plum huius rei illustre iam exstat in instituto scholae et educationi puerorum destinato et prope Magdeburgum sito, voce: *Kloster - Bergen* appellato. Licet enim monasterium ante reformationem monachis fuit repletum, nomen tamen et omen in usu conseruatum est ecclesiastico, ab omnibus nunc vtiliori quam antea habito. Nemo ergo sanus eiusmodi salutarem pro secularisatione reputabit reformationem, et praedia monasterii alibi sita eiusdem domini territorialis addicet fisco. Inter pia enim iam diu relata sunt et adhuc referuntur instituta ad informandam iuuentutem qualem qualem, et ad adiuvandum genus humanum, quale sit quale, apta.

Nil ergo interest, vtrum militibus emeritis et valetudinariis, et liberis militum educandis et eorum viduis alendis, an reliquis personis ciuilibus in xenodochiis, ptochodocheis, orphanotropheis, geron-

genda decreta iudicii Imperii aulici in favorem Electoris Moguntini publicata, et ad iustificandum recursum ab his decretis ad comitia Imperii Ratisbonensia interpositum, inter legatos statuum Imperii distributum est sub titulo: *Die Rechte der Landeshoheit deutscher Reichsstände auf die in ihren Ländern gelegene Güter und Gefälle eines neuerlich unzerdrückten und aufgehobenen Katholischen Mediat - Klosters, wider die Eingriffe der Landesherren des Kloster - Ortes verteidigt, zur Rechtfertigung der durch das unbefugte Verfahren und die Erkenntnisse des hochlöblichen Kaiserl Reichshofraths in Sachen Sr. Kurfürstl. Gnaden zu Mainz und Höchst-dero Universität daselbst, contra die Herren Landgrafen zu Hessen-Darmstadt und Homburg Hochfürstl. Durchlauchten etc. oblatum d. 4. Jul. 1785. cui oppositum est a parte Moguntina scriptum sub rubro: Beweis daß die Entscheidung der Sache Sr. Kurfürstlichen Gnaden und der hohen Schule zu Mainz gegen die Herren Landgrafen etc. keiner authentischen Erklärung des Westphälischen Friedens, am wenigsten Art. V §. 47. bedürftig, das darin ergangene Urtheil des Kaiserl. Reichshofrats keiner gemeinen Beschwerde der Stände fähig, der von den Herren Landgrafen dawider gewagte Recurs nicht nur zu keiner Reichsrätlichen Berathung geeigenschaftet, sondern daß vielmehr dadurch Sr. Kurfürstl. Gnaden berechtiget sein, Se. Kaiserl. Majestät und sämtliche höchste und hohe Reichs - Mitstände zu ersuchen, diesen so gearteten Recurs von dem Reichstage abzuweisen etc. dictatum d. 13. Jul. 1785.*



gerontocomiis et quae sunt reliqua instituta pia, destinantur bona monasteriorum nunc dissolutorum et adhuc dissoluendorum. Modo pius perduret vsus, idem est et manet respectus et nexus ecclesiasticus, licet in per plurimis territoriis statuum augustanae confessioni addictorum principum inualuerit, nec matrimonia nec sponsalia nec pia instituta inter res ecclesiasticas porro referenda, sed regimini subiicienda esse saeculari. Quamdiu res tantum inter principes eiusdem religionis, aut inter imperantem et subditos, eadem colentes sacra agitur, nil interest, quibus iuris principis viuere placet. Simulac autem inter principes diuersae religionis lis oritur, tunc maxime interest, num antiquis an nouis iuris principis decisio formanda sit.

Idem quoque foret tam in erigendis quam in dissoluedis institutis scholasticis siue maioribus in Academiis et gymnasiis, siue minoribus vbique locorum obuientibus, et hodie, vti iam ante dictum est, singulari et eximiae curae cordique imperantium existentibus. Inter iura officiaque olim referebatur ecclesiastica haec cura scholarum, quoniam animae in illis formari et educari credebantur. Hinc quoque euenit, vt absque papali confirmatione nulla olim fundata sit Academia. Immo non confirmatio solum, sed tota fere fundatio, praecipuis quoad iura ipsis tributa, a Pontificis dependebat arbitrio, qui non propriis quidem dotabat bonis, ast ab alienis vt dotarentur diuitiis, omnino curabat, quo tanto ampliora fierent bona ecclesiastica imperio subiecta papali.

Hodie autem longe aliter res se habet. Absque Pontificis consensu academias et scholas tam erigi, quam dissolui posse, nemo amplius dubitat principum, catholicae licet religioni sit addictus. Maximae exinde fuit admirationi, quum nuperrime Elector Bauaricus in transferendis bonis Jesuitarum ad equites ordinis Melitenensis, et in erigenda prouincia Bauarica linguae germanicae, consensum et confirmationem requisierit papalem, cuius rei nullam aliam diuinare licet rationem, quam aut nimia erga sedem romanam indulgentia, aut timor dissolutionis ab Electore succedente metuendae et sperandae,

dae, per hanc confirmationem papalem certe hodie non impediendae,

Iure canonico certus porro aetatis annus ad soluenda clericatus, seu monachus vota praescriptus est. Sic iuxta *c. 12 et 14 X. de regul.* desideratur annus discretionis, quia vitae austeritas maturius desiderabat iudicium *l*). In *c. 6 X. de regul.* praescribitur plenae pubertatis annus 18., qui autem per mox subsequentem, *c. 8. X. eod.* ad annum 14., extensus est. Tandem in concilio Tridentino *Seff. 25. de regular. c. 15* annus 16 completus est determinatus, ita vt professio ante eum facta nullius sit momenti *m*).

Hoc non obstante in terris Austriacis per edictum de 3 Nov. 1770 annus professionis ad annum aetatis 24. est determinatus, et in eo ius supremi in ecclesiasticis imperii, non attenda curiae romanae contradictione, inualuit. Maiori adhuc se exerit nuperrime hoc ius effectum, dispensando in totum per Imperatorem Augustum, et relaxando omnia vota a monachis et monachalibus soluta, tam in monasteriis plane sublatis, quam in aliis coacta vota adhuc nutriendis.

Vt alia taceam aliorum Imperantium catholicorum edicta, eandem salutarem, quoad annos ad suscipienda vota aptos, continentia dispositionem. Facile quoque praenidere licet, parum abesse, quin reliqui imperantes catholici Imperatoris nostri vestigia premant in reformandis abusibus ecclesiasticis, et in restringenda nimia Pontificis eiusque auctoritatis potentia, saluti publicae adhuc tam nocua, quam genuinis sanae rationis principiis aduersante. Quo magis au-

C 3

tem

l) *Car. Molinaeus* in annot. ad jus pontif. ad cap. 12. X. de regular. pag. 210.

m) In quibusdam tamen ordinibus annus 18 adhuc exigitur. *Pellizar* in manual regular. Tr. III. c. 1. n. 37. *Boehmer* instit. jur. canon. Lib. III. Tit. XXXI. §. VII. n. 7.



tem auctoritas, et diuitiae labescuntur Pontificis et clericorum, tanta maiora innascentur potentiae ciuili incrementa. Durante et accrescente tolerantia nihil exinde metuendum est principibus et territoriis Augustanae confessionis addictis, sub aliis circumstantiis omnino periculosam. Et cum aequilibrium Europaeum alioquin maxime cultum hodie inter ludibria refertur politica, principum protestantium nunc erit, sequi consilium *de Iusti in Chimere des Gleich-Gewichts von Europa n)*, et auctoris libri olim prohibitaee lectionis, nunc autem non lectu solum permitti, sed etiam exactae executioni demandati, sub titulo: *Oesterreich über alles, wann es nur will*, in exaltanda salute ciuium interua, in augendo eorum numero per tolerantiam et matrimonii fauorem, in diuulgendo commercio, in promouendo opificiorum et fabricarum incremento, in abolendis nimis tributis et exactionibus a subditis soluendis, in administranda celeri et haud sumtuosa iustitia, in conseruandis priuilegiis libertatem ciuium concernentibus, aduenas allicentibus et subditorum vitam reddentibus iucundam, in abhorrendo et impediendo iniustas acquisitiones siue ab exteris, siue a conciuibus faciendas, sicque fidem fiduciamque tam vicinorum quam priorum adquirendo subditorum.

Plures quidem iam adsunt et maiores adhuc sperantur fructus tolerantiae salutare. Ast modo nominati scopo sufficiunt praesenti ad excitandam piam erga DEVM mentem. Quum enim tanta sunt bona, quae aut originem aut incrementum ex tolerantia trahunt, non possumus quoque, quin *summum* veneremur *Numen*, ingenia principum nostri seculi ita illustrans, vt salus solum publica ipsis suprema

n) Nostris tamen, quibus vivimus temporibus, obvenit casus aequilibrii licet non Europae tamen Germaniae, in foedere illo famigeratissimo, quod sub nomine: *der teurische Bund* occurrit, quo permutatio Electoratus Bavariae cum terris Austriae Burgundicis, ut et secularisatio territoriorum praediorumque ecclesiasticorum Imperii immediatorum legibus et pactis conventis immo aequilibrio Germaniae adversa habetur. ideoque unitis viribus impedienda declaratur. Confer scripta hunc in finem ab utraque parte divulgata et haud longe dubitabis, cui calculus sit adjiciendus.

prema lex sit, cuius gratia recte sentientes quidem prae aliis fouentur et fauentur, aut errantes non protinus aqua et igni interduntur, aut rogo damnantur, sed vel mansuetudine christiana conuertuntur vel tolerantur, dummodo principia religionis saluti haud aduersentur publicae, alioquin transplantantur ad loca reipublicae innoxia. Hanc gratiam diuinam vt mecum in his feriis pentecostalibus exaltetis, *vos ciues omnium ordinum honoratissimi*, oro et obsecror,

P. P.

SVB SIGILLO RECTORIS
FERIA PRIMA PENTECOSTES

A. R. S. MDCCLXXXVI.

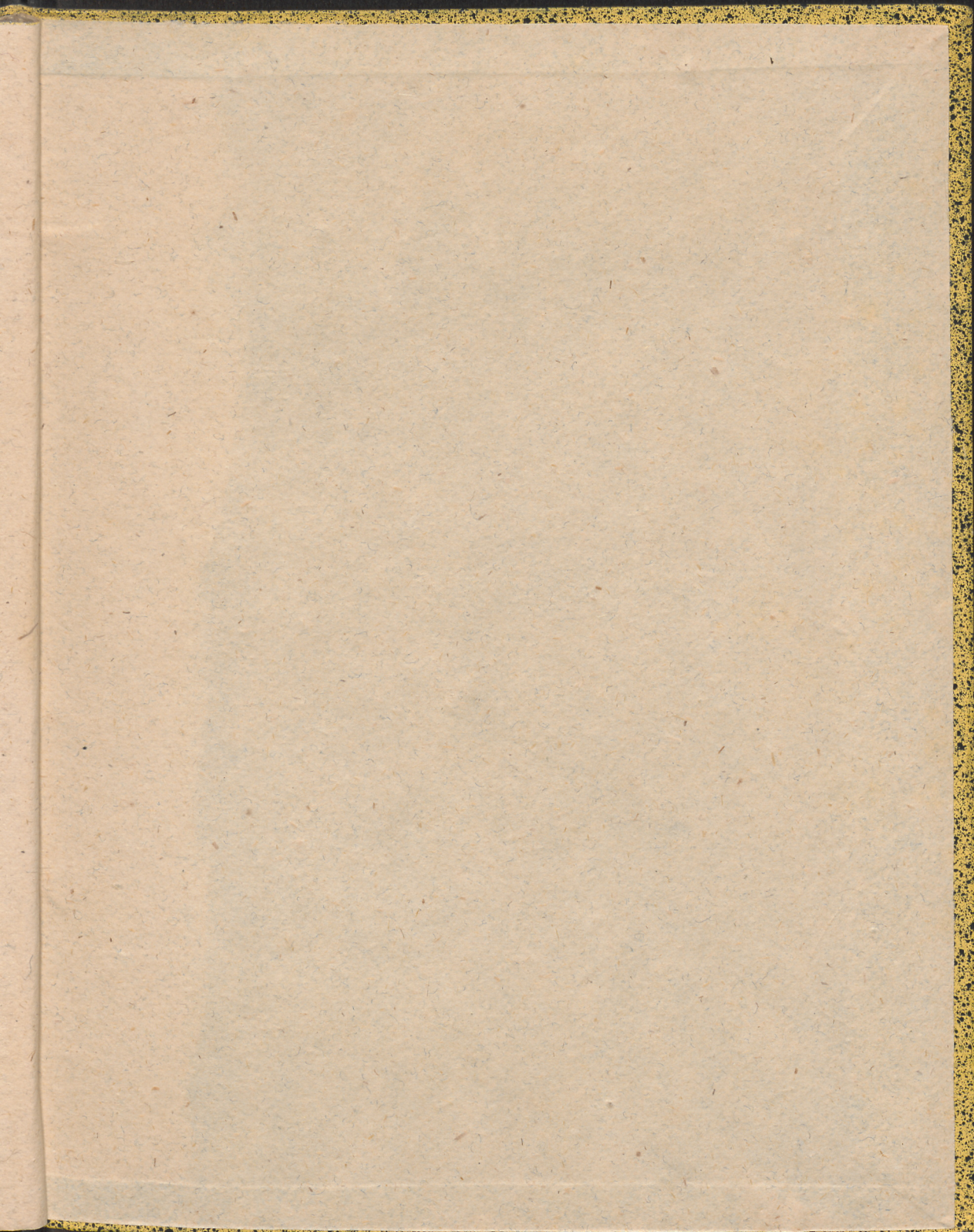


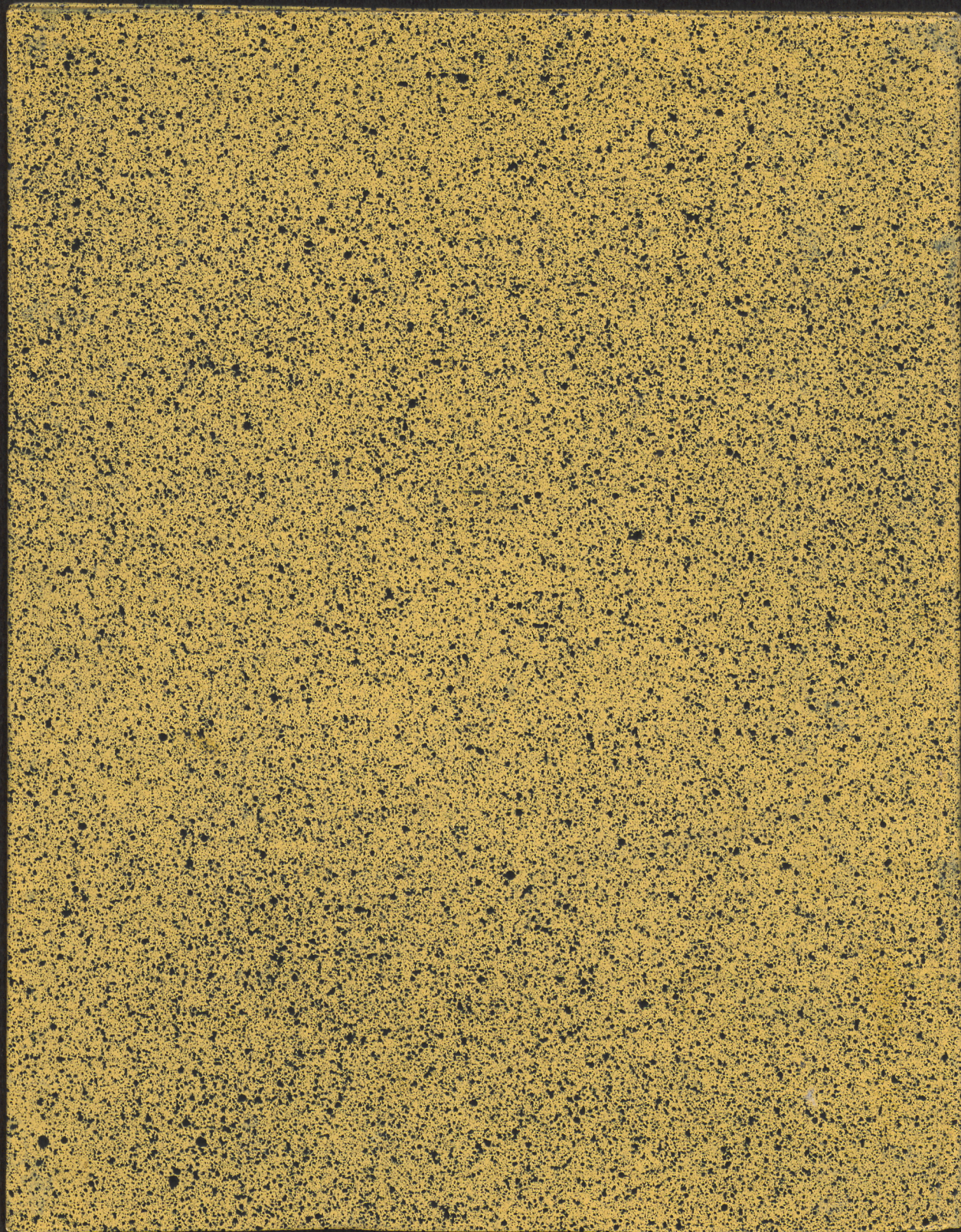
Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.



SVB SIGILLO RECTORIS
PRIMA PAGES
A. E. S. MDCCLXXXV







dae, per hanc confirmationem papalem certe hodie non impediendae.

Iure canonico certus porro aetatis annus ad soluenda clericatus, seu monachus vota praescriptus est. Sic iuxta *c. 12 et 14 X. de regul.* desideratur annus discretionis, quia vitae austeritas maturius desiderabat iudicium *l*). In *c. 6 X. de regul.* praescribitur plenae pubertatis annus 18., qui autem per mox subsequenter, *c. 8. X. eod.* ad annum 14., extensus est. Tandem in concilio Tridentino *Seff. 25. de regular. c. 15* annus 16 completus est determinatus, ita vt professio ante eum facta nullius sit momenti *m*).

Hoc non obstante in terris Austriacis per edictum de 3 Nov. 1770 annus professionis ad annum aetatis 24. est determinatus, et in eo ius supremi in ecclesiasticis imperii, non attenta curiae romanae contradictione, inualuit. Maiori adhuc se exserit nuperrime hoc ius effectum, dispensando in totum per Imperatorem Augustum, et relaxando omnia vota a monachis et monachalibus soluta, tam in monasteriis plane sublatis, quam in aliis coacta vota adhuc nutrientibus.

Vt alia taceam aliorum Imperantium catholicorum edicta, eandem salutarem, quoad annos ad suscipienda vota aptos, continentia dispositionem. Facile quoque praevidere licet, parum abesse, quin reliqui imperantes catholici Imperatoris nostri vestigia premant in reformandis abusibus ecclesiasticis, et in restringenda nimia Pontificis eiusque auctoritatis potentia, saluti publicae adhuc tam nociva, quam genuinis sanae rationis principiis aduersante. Quo magis autem

C 3

l) *Car. Molinaeus* in annot. ad jus pontif. ad cap. 12. X. de regular. pag. 210.

m) In quibusdam tamen ordinibus annus 18 adhuc exigitur. *Pellizar* in manual regular. Tr. III. c. 1. n. 37. *Boebmer* instit. jur. conon. Lib. III. Tit. XXXI. §. VII. n. 7.

